

DOI: 10.33270/0525693.10

УДК 343.125:347.965

ОЛІЙНИК Юрій

кандидат юридичних наук, доцент кафедри криміналістики навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

м. Київ, Україна

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7771-2124>;

КАПЕЛЮХА Артемій

доктор філософії в галузі права

м. Київ, Україна

ORCID: <http://orcid.org/0009-0007-9867-5311>

ЗАТРИМАННЯ АДВОКАТА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Анотація. У статті здійснено всебічний аналіз теоретичних і практичних аспектів застосування до адвоката такого тимчасового запобіжного заходу, як затримання за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення. Констатовано, що повноцінна реалізація закріплених за адвокатом професійних прав щодо обстоювання інтересів підзахисного є можливою за умови, коли адвокат є захищеним, незалежним, наділений достатніми гарантіями адвокатської діяльності. Увагу зосереджено на недоліках правового регулювання процедури затримання адвоката за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення. Проаналізовано проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та деяких інших законів України щодо посилення гарантій адвокатської діяльності від 7 липня 2025 року № 13453. Висвітлено позицію Національної асоціації адвокатів України щодо нагальних питань удосконалення системи гарантій адвокатської діяльності. Обґрунтовано недоцільність наділення органів адвокатського самоврядування повноваженням стосовно надання згоди на затримання адвоката в кримінальному провадженні через потенційну проблему корпоративної солідарності, конфлікту інтересів і можливий витік інформації. Зауважено, що Вища рада правосуддя формується із широкого кола представників правничої професії, зокрема адвокатів, і є рівновіддаленим органом щодо інтересів професійних спільнот, які делегували до її складу відповідних членів. Сформульовано висновок, що з метою усунення випадків незаконного затримання адвокатів і посилення гарантій адвокатської діяльності оптимальним вбачається закріплення на рівні кримінального процесуального та галузевого законодавства за Вищою радою правосуддя повноваження щодо надання згоди на затримання адвоката за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, а також встановлення заборони затримання адвоката без згоди цього органу до винесення обвинувального вироку судом, за винятком затримання адвоката під час або одразу ж після вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину. Визначено перспективні напрями подальших наукових пошуків, зокрема дослідження правових засад взаємодії уповноважених органів із Вищою радою правосуддя, з приводу надання згоди на затримання адвоката з використанням електронних форм подання матеріалів, що є підставою для застосування цього тимчасового запобіжного заходу.

Ключові слова: адвокат; кримінальне провадження; захист; представництво; затримання за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення; гарантії адвокатської діяльності; органи адвокатського самоврядування; запобіжний захід.

Рекомендоване посилання:

Олійник Ю., Капелюха А. Затримання адвоката в кримінальному провадженні. *Наука і правоохорона*. 2025. Вип. 3 (69). С. 88–93. DOI: 10.33270/0525693.10

Вступ

Адвокатура є одним із ключових гарантів забезпечення дотримання прав особи в кримінальному провадженні. Попри виклики воєнного стану, порушення права особи на захист було й залишається підставою для визнання доказів недопустимими та скасування (зміни) судового рішення в апеляційному чи касаційному порядку.

Повноцінна реалізація закріплених за адвокатом професійних прав щодо обстоювання інтересів підзахисного є можливою за умови, коли адвокат є захищеним, незалежним і наділеним достатніми гарантіями адвокатської діяльності.

Однією з таких гарантій є особливий порядок затримання адвоката за підозрою в учиненні кримінального правопорушення. Його єдиною відмінністю від загальної процедури затримання особи в кримінальному провадженні є необхідність негайного повідомлення про застосування цього тимчасового запобіжного заходу відповідної ради адвокатів регіону (п. 12 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»). На практиці таке повідомлення можуть здійснювати постфактум через певний проміжок часу, унаслідок чого такий процедурний припис не сприймається як ефективний запобіжник від незаконних затримань.

За інформацією Національної асоціації адвокатів України (далі – НААУ), досі не викорінено випадки свавільних затримань адвокатів у зв'язку зі здійсненням ними професійної діяльності (To the Committee..., 2025, p. 7), що актуалізує необхідність активізації доктринальних досліджень з метою вдосконалення правового регулювання процедури затримання адвоката за підозрою в учиненні кримінального правопорушення (Peculiarities of the criminal...).

Матеріали та методи

Попри те, що аспекти цієї проблематики стали предметом теоретичних розробок О. С. Бісюка, Д. О. Тимофєєва (2024), А. Ф. Волобуєва (2024, 2023), В. І. Вичавки, М. О. Левицького, Р. М. Ляшук, А. О. Салія (2024), М. С. Гончарова, Ю. В. Циганюк (2025), С. О. Іваницького (2017), Р. І. Логіна (2024), Н. С. Шумської (2023) М. Островської, Д. Ненова (2021), І. Вань, А. Вишневецького (2015) та інших процесуалістів, проте основний вектор їх наукових пошуків було зосереджено на загальних питаннях затримання особи за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення. Натомість специфіку застосування цього тимчасового запобіжного заходу щодо адвокатів досліджено недостатньо, що визначає потребу доктринального осмислення зазначених питань, з огляду на сучасні тенденції правової регламентації діяльності органів досудового розслідування та адвокатури, необхідність забезпечення балансу

інтересів сторін обвинувачення та захисту в кримінальному провадженні.

Метою статті є теоретичний аналіз окремих проблемних питань затримання адвоката за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення та формулювання пропозицій щодо їх вирішення.

Результати й обговорення

Протягом 2025 року в правозастосовній діяльності органів досудового розслідування зафіксовано чимало резонансних випадків (To the Committee..., 2025, p. 7; Statement of the Association..., 2025) застосування до адвокатів такого тимчасового запобіжного заходу, як затримання за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення.

Це активізувало серед практиків, учених і законотворців дискусію щодо оптимальних шляхів попередження незаконних затримань адвокатів. У процесі обговорення цих питань самостійним предметом гострої полеміки став підготовлений за ініціативою народного депутата України С. О. Демченка проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та деяких інших законів України щодо посилення гарантій адвокатської діяльності від 7 липня 2025 року № 13453¹.

На думку розробника законопроекту, проблемі незаконних затримань адвокатів можливо розв'язати, зокрема, шляхом доповнення КПК України ст. 482-3, у якій буде закріплено приписи, відповідно до яких затримання адвоката чи утримання його під вартою чи арештом здійснюють за згодою Вищої ради правосуддя. Без згоди Вищої ради правосуддя адвоката не може бути затримано або утримувано під вартою чи арештом до винесення обвинувального вироку судом, за винятком затримання адвоката під час або одразу ж після вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину².

Водночас НААУ виступила проти такого законодавчого кроку. Свою позицію професійна організація мотивувала тим, що відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України «Про Вищу раду правосуддя» Вища рада правосуддя є колегіальним, незалежним конституційним органом державної влади та суддівського врядування, який діє в Україні на постійній основі для забезпечення незалежності судової влади, її функціонування на засадах відповідальності, підзвітності перед суспільством, формування доброчесного та високопрофесійного корпусу суддів, додержання норм Конституції і

¹ Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та деяких інших законів України щодо посилення гарантій адвокатської діяльності: проект Закону України від 7 лип. 2025 р. № 13453. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/56729>

² Там само.

законів України, а також професійної етики в діяльності суддів і прокурорів. Отже, з огляду на положення законодавства України, Вища рада правосуддя за своєю юридичною природою є конституційним органом державної влади та суддівського врядування. За таких обставин наділення Вищої ради правосуддя повноваженнями щодо надання згоди на затримання адвоката чи утримання його під вартою буде прямим втручанням у діяльність адвокатури України, що суперечить гарантованому Конституцією та законами України принципу незалежності адвокатури України¹. На думку НААУ, згоду на таке затримання чи арешт адвоката мають надавати органи адвокатського самоврядування².

Формуючи власне бачення оптимального шляху вирішення наявних на практиці складнощів, слід визнати, що надання згоди Вищої ради правосуддя на затримання адвоката (крім визначених випадків) стало б додатковою гарантією адвокатської діяльності.

НААУ пропонує закріпити це повноваження за органами адвокатського самоврядування, але не конкретизує, про які саме органи йдеться. Без урахування представницьких органів адвокатського самоврядування (конференція адвокатів регіону, з'їзд адвокатів України) існує декілька таких структур на регіональному рівні (рада адвокатів регіону, кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури регіону, ревізійна комісія адвокатів регіону) і національному рівні (Рада адвокатів України, Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури, Вища ревізійна комісія адвокатури).

Якщо припустити, що на регіональному рівні це забезпечуватимуть ради адвокатів регіонів, то слід урахувати їх відмінний чисельний склад у різних областях, наприклад, кількість членів ради адвокатів Київської області – 17, в Одеській області – 18, у Закарпатській області – 23 адвоката. У ситуації, коли адвокатів чимало, які практикують індивідуально або в складі адвокатських об'єднань, знають один одного, підвищуються ризики витоку інформації про затримання колеги.

У випадку закріплення повноваження стосовно надання згоди на затримання адвоката або його утримання під вартою (арештом) за таким національним органом адвокатського самоврядування, як Рада адвокатів України, складно усунути проблему корпоративної солідарності, конфлікту інтересів і можливого витоку інформації.

Вища рада правосуддя формується із широкого кола представників правничої професії,

зокрема адвокатів, але є рівновіддаленим органом щодо інтересів професійних спільнот, які делегували до її складу відповідних членів. З 2016 року в оновленій редакції Конституції України відповідні засадничі норми, що визначають правовий статус адвокатури (ст. 131-2), розміщено в розділі «Правосуддя» Основного Закону – поряд із судами, прокуратурою та Вищою радою правосуддя. Тому саме в контексті із загальними завданнями системи правосуддя доцільно розглядати роль адвокатури.

Якщо поглянути на перелік кримінальних правопорушень, у зв'язку із вчиненням яких до адвокатів застосовують затримання, то можна констатувати, що це нерідко відбувається під час процесуального документування отримання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК України), надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 КК України), шахрайства (ст. 190 КК України), зловживання впливом (ст. 369-2 КК України), незаконного переправлення осіб через державний кордон України (ст. 332 КК України) тощо³. З огляду на викладене, вбачається, що Вища рада правосуддя зможе без невинуватності тяганини й неупереджено впоратися із завданням надання згоди на затримання адвоката за підозрою в учиненні кримінального правопорушення. Аналогічні дії нині цей орган уже реалізує щодо суддів.

Висновки

Отже, з метою усунення випадків незаконного затримання адвокатів і посилення гарантій адвокатської діяльності оптимальним вбачається закріплення на рівні кримінального процесуального та галузевого законодавства за Вищою радою правосуддя повноваження щодо надання згоди на затримання адвоката за підозрою в учиненні кримінального правопорушення, а також встановлення заборони затримання адвоката без згоди цього органу до винесення обвинувального вироку судом, за винятком затримання адвоката під час або одразу ж після вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину.

Серед перспективних напрямів подальших наукових пошуків слід визначити дослідження правових засад взаємодії уповноважених органів із Вищою радою правосуддя з приводу надання згоди на затримання адвоката з використанням електронних форм подання матеріалів, що є підставою для застосування цього тимчасового запобіжного заходу.

¹ Лист Голови Національної асоціації адвокатів України Л. Ізвіткової до Голови Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності С. Іонушаса. URL: <https://unba.org.ua/assets/uploads/publications/ZP13453.pdf>

² Там само.

³ Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2341-14>

References

- [1] Ivanytskyi, S.O. (2017). *Theoretical foundations of the organization of the legal profession in Ukraine: principles and system*. Kyiv: Interservice.
- [2] Liashuk, R.M., Levitskyi, M.O., Vychavka, V.I., & Salii, A.O. (2024). Legal regulation of the registration of primus entrances by a special warehouse of the state border service of Ukraine under the hour of clarification of actions that committed criminal offenses delinquent. *Analytical-pravnalyne jurisprudence*, 2, 692-698. DOI: 10.24144/2788-6018.2024.02.115
- [3] Lohin, R.I. (2024). The procedural procedure is complicated by a senior official during the pre-trial investigation of corruption-related criminal offenses. *Law Forum*, 1, 140-151. DOI: 10.5281/zenodo.12591846
- [4] Nienov, D. (2021), Bezhishny zahisnik. How to steal a lawyer from a criminal agent. *Legal newspaper*, 23(753). Retrieved from <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/bezzahisniy-zahisnik-yak-zahistiti-advokata-u-kriminalnomu-provadhenni.html>
- [5] Ostrovska, M. *Securing a lawyer: an antidote algorithm*. Retrieved from <https://unba.org.ua/publications/1804-zatrimannya-advokata-algorit-m-protidij.html>
- [6] Peculiarities of the criminal prosecution of a lawyer. (n.d.). *alertes.com.ua*. Retrieved from <https://alertes.com.ua/%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96-%D0%B7%D0%B4%D1%96%D0%B9%D1%81%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B3/>
- [7] Shumska, N.S. (2023). Traumatization of an individual as suspected of committing a criminal offense, as a way of lawfully interfering the right to freedom and the individual's inadequacy. *Scientific newsletter of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*, 2, 364-370. DOI: 10.31733/2078-3566-2023-2-364-370
- [8] Statement of the Association of Legal Advocates of Ukraine regarding the introduction into legal profession and the violation of the right to defense. (2025). *Legal newspaper*. Retrieved from <https://yur-gazeta.com/golovna/zayava-apu-shchodo-vtruchannya-v-advokatsku-diyalnist-ta-porushennya-prava-na-zahist.html>
- [9] To the Committee for the Protection of Lawyers' Rights and Guarantees of Lawyers' Activity of the National Bar Association of Ukraine for the 1st quarter of 2025. (2025). Kyiv: NAAU. Retrieved from <https://unba.org.ua/assets/uploads/publications96.pdf>.
- [10] Tsyhaniuk, Yu.V., & Honcharov, M.S. (2025). Increasing guarantees of legal activity in Ukraine in the minds of the military camp: problems and paths of their development. *Analytical-pravnalyne jurisprudence*, 2, 1117-1123. DOI: 10.24144/2788-6018.2025.02.167
- [11] Tymofieiev, D.O., & Bisiuk, O.S. (2024). Traumatized individuals who committed criminal offenses: criminal legal and criminal procedural aspects. *Scientific newsletter of Uzhgorod National University. Series "Law"*, 82(3), 33-39. DOI: 10.24144/2307-3322.2024.82.3.5
- [12] Van, I., & Vyshnevskyi, A. (et al.). (2015). *Actions of a prisoner when a person is suspected of committing a criminal offense*. Kharkiv: Factor.
- [13] Volobuiev, A.F. (2024). Trimming as a way to ensure due process in criminal proceedings. *Scientific newsletter of Uzhgorod National University. Series "Law"*, 86(5), 39-45. DOI: 10.24144/2307-3322.2024.86.5.5
- [14] Volobuieva, O.O. (2023). Covering aspects of the participation of a lawyer during the investigation of a person under suspicion of committing a criminal offense. *Legal scientific electronic journal*, 1, 596-599. DOI: 10.32782/2524-0374/2023-1/139

Список використаних джерел

- [1] Іваницький С. О. Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система : монографія. Київ : Інтерсервіс, 2017. 800 с.
- [2] Ляшук Р. М., Левицький М. О., Вичавка В. І., Салій А. О. Правове регулювання застосування заходів примусу особовим складом державної прикордонної служби України під час затримання осіб, які вчинили кримінальне правопорушення. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 2. С. 692–698. DOI: 10.24144/2788-6018.2024.02.115
- [3] Логін Р. І. Процесуальний порядок затримання уповноваженою службовою особою під час досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень. *Форум права*. 2024. № 1. С. 140–151. DOI: 10.5281/zenodo.12591846
- [4] Нєнов Д. Беззахисний захисник. Як захистити адвоката у кримінальному провадженні. *Юридична газета*. 2021. № 23 (753). URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/bezzahisniy-zahisnik-yak-zahistiti-advokata-u-kriminalnomu-provadhenni.html>

-
- [5] Островська М. Затримання адвоката: алгоритм протидій. URL: <https://unba.org.ua/publications/1804-zatrimannya-advokata-algoritm-protidij.html>
- [6] Особливості здійснення кримінального провадження щодо адвоката. URL: <https://alertes.com.ua/%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96-%D0%B7%D0%B4%D1%96%D0%B9%D1%81%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B3/>
- [7] Шумська Н. С. Затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення, як спосіб правомірного обмеження права на свободу та особисту недоорканість. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 2. С. 364–370. DOI: 10.31733/2078-3566-2023-2-364-370
- [8] Заява Асоціації правників України щодо втручання в адвокатську діяльність та порушення права на захист. *Юридична газета*. 18 черв. 2025 р. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/zayava-apu-shchodo-vtruchannya-v-advokatsku-diyalnist-ta-porushennya-prava-na-zahist.html>
- [9] Звіт Комітету захисту прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності Національної асоціації адвокатів України за 1 півріччя 2025 року. Київ : НААУ, 2025. 24 с. URL: <https://unba.org.ua/assets/uploads/publications96.pdf>.
- [10] Циганюк Ю. В., Гончаров М. С. Дотримання гарантій адвокатської діяльності в Україні в умовах воєнного стану: проблеми та шляхи їх вирішення. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 2. С. 1117–1123. DOI: 10.24144/2788-6018.2025.02.167
- [11] Тимофеев Д. О., Бісюк О. С. Затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення: кримінально-правовий та кримінально-процесуальний аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2024. Вип. 82 (3). С. 33–39. DOI: 10.24144/2307-3322.2024.82.3.5
- [12] Дії захисника при затриманні особи за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення : метод. рек. / [авт. кол.: І. Вань, А. Вишневський та ін.]. Харків : Фактор, 2015. 64 с.
- [13] Волобуєв А. Ф. Затримання як захід забезпечення належної правової процедури у кримінальному процесі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2024. Вип. 86 (5). С. 39–45. DOI: 10.24144/2307-3322.2024.86.5.5
- [14] Волобуєва О. О. Окремі аспекти участі адвоката під час затримання особи за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 596–599. DOI: 10.32782/2524-0374/2023-1/139
-

OLIINYK Yurii

PhD in Law, Associate Professor of the Department of Criminalistics of the Educational and Scientific Institute of Law and Psychology of the National Academy of Internal Affairsm Kyiv, Ukraine

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7771-2124>;

KAPELIUKHA Artemii

Doctor of Philosophy in Law

Kyiv, Ukraine

ORCID: <http://orcid.org/0009-0007-9867-5311>

DETENTION OF AN ADVOCATE IN CRIMINAL PROCEEDINGS

Abstract. The article provided a comprehensive analysis of the theoretical and practical aspects of applying such a temporary preventive measure to an advocate as detention on suspicion of committing a criminal offense. It was stated that the full realization of the professional rights assigned to an advocate to defend the interests of the client is possible provided that an advocate himself is protected, independent and endowed with sufficient guarantees of advocacy. Attention was drawn to the shortcomings of the legal regulation of the procedure for detaining an advocate on suspicion of committing a criminal offense. The Draft law on amendments to the Criminal procedure code of Ukraine and some other Laws of Ukraine on strengthening guarantees of advocacy No. 13453 dated 07.07.2025 was analyzed. The position of the National association of advocates of Ukraine on urgent issues of improving the system of guarantees of advocacy was highlighted. The inexpediency of vesting the bodies of advocates' self-government with the authority to grant consent to detain an advocate in criminal proceedings was substantiated due to the potential problem of

corporate solidarity, conflict of interest and possible leakage of information. The work drew attention to the fact that the High council of justice is formed from a wide range of representatives of the legal profession, including advocates, and is a more equidistant body with respect to the interests of professional communities that delegated the relevant members to it. The article concluded that in order to eliminate cases of illegal detention of advocates and strengthen guarantees for advocates' activity, it is considered optimal to consolidate at the level of criminal procedural and industry legislation the authority of the High council of justice to grant consent to detain advocate on suspicion of committing a criminal offense, as well as to fix a ban on detaining an advocate without the consent of this body until a guilty verdict is passed by the court, with the exception of detaining advocate during or immediately after committing a serious or especially serious crime. Promising areas for further scientific research were identified, in particular, the study of the legal basis for the interaction of authorized bodies with the High council of justice regarding the provision of consent to the detention of an advocate using electronic forms of submission of materials, which are the basis for the application of the said temporary preventive measure.

Keywords: advocate; criminal proceedings; defense, representation; detention on suspicion of committing a criminal offense; guarantees of advocate's activity; bodies of the advocate's self-government; preventive measure.